Balth. Münter

Labor ipse voluptas

1813

Labor ipse voluptas.

En Præken

holden

i Petri Kirke i Kjøbenhavn

den 25de Søndag efter Trinitatis 1777,

over Matthæi Evangelium 24, 15-28.

af

Dr. Balthasar Münter,
Hovedpastor for den tydske Petri Menighed i Kjøbenhavn.

Forbanskeet.

Kjøbenhavn, 1813.
Trykt i det Kongl. Vaisenhuses Bogtrykkerie,
af C. F. Schubart.
Faaes tilkjøbs paa store Kjøbmagergade No. 6 for 1 Mk. Rbp.

os villige og driftige til at lette dem deres Elendighed, og derved at godtgjøre, at vi ere din Søns Tilhængere, som fældede barmhjertige Taarer over deres sørgelige Skjebne, endnu for den existerte, og endnu bad for dem i sin Dødsstund.

Indgang.

Efterkommerne af hiin mærkværdige og berømte Nation, hvis Omstyrtelse og Undergang vor Frelser meget nøje forudsagde i den Samtale, af hvilken denne vor Text er tagen, boe endnu midt imellem os Christne og stadfæste ved deres Omstændigheders hele Beskaffenhed den guddommelige Sandhed af hiin Jesu Spaadom. Fra denne Side have vi ofte betragtet de forelæste Ord, og anvendt dem til vor Befæstelse i Troen paa ham. Idag finder jeg mig ved den foranlediget at opkaste det Spørgsmaal: Hvorledes skulle vi som Christne forholde os mod disse vore ulykkelige Medmennesker og Medborgere? Det skulde alerede gjøre mig ondt, om mine Tilhørere erklærede denne Undersøgelse for uvigtig og unyttig; end mere skulde det smerte mig, naar Nogen holdt den for upassende eller under den offentlige gudstjenstlige Underviisnings Værdighed. Nej, mine kjære Tilhørere, enhver Underviisning, der har den Gud behagelige christelige Vandels Beforbring til Øjemed, er vigtig, er nyttig, og henhører til Prædikestolen; og det vilde upaatvivligen være

meget fordeelagtig for den i Gjerninger sig yttren=de alene sande Christendom, naar saadanne enkelte Materier af Jesu Sædelære oftere kunde foredrages.

Ikke altsaa som med Børn, som lade sig drive omkring af enhver Lærdoms Vejr, Eph. 4, 14., og hvilke man altid kun tør byde Melk og aldrig drøjere Spiser. Ebr. 5, 12. 13. men som med voxne fornuftige Christne taler jeg idag: og I, mine Tilhorere dømmer det jeg vil sige! 1 Cor. 10, 15. Skulde I alle have Mod nok til at løsrive Eder fra dybt indgroede Fordomme, Kjærlighed nok til Sandhed, som alene kan indgive Eder hiint Mod: saa skulle I ogsaa alle vorde overtydede om, at de Christnes almindelige Begægnelse mod Jøderne er saare uchristelig; og at vi, naar vi ellers vide hvis Aands Børn vi ere, Luc. 9, 55. bør antage og ved vor Opførsel yttre et ganske andet Sindelag mod dem.

Hovedsætning:

Hvilket Forhold bør vi som Christne iagttage mod Jøderne?

I. Forsaavidt de ere Mennesker, vore Medborgere og af Herkomst Jøder?

II. Forsaavidt de vel ere Uchristne, men dog en Nation, Gud vedligeholder, for omsider at gjøre den lykkelig ved Christus?

Skal jeg, mine kjære Tilhørere, rigtig og bestemt besvare Eder det vist ikke uvigtige Spørgsmaal: Hvilket Forhold bør vi som Christne iagttage mod Jøderne? saa maa jeg fremstille Eder denne Nation fra de forskjellige Synspunkter, fra hvilke den maa betragtes, naar man ikke med Fordom og Lidenskab, men med Sandhed vil dømme om dens Værd. Disse iblandt os boende Fremmede ere Mennesker. De ere vore Medborgere. De ere af Herkomst Jøder, og hvad deres Religion angaaer Uchristne. De ere endeligen et Folk, som Gud øjensynlig vedligeholder, og det i den Hensigt engang at gjøre det lykkeligt ved Christus. Jeg betragte dem nu fra hvilken Side jeg vil, saa finder jeg ingensteds den ringeste Grund til hvad der kunde berettige os Christne til at hade, undertrykke og foragte dem. Alt anbefaler dem til vor Velvillie, vor Medlidenhed, vor Kjærlighed og selv vor Højagtelse. Alt dette er mig i det mindste saa vist og indlysende, at jeg haaber derom at overtyde iblandt Eder enhver fri Forstand og hvert redeligt Hjerte.

Første Deel: Hvilket Forhold bør vi som Christne iagttage mod Jøderne, forsaavidt de ere Mennesker, vore Medborgere, og af Herkomst Jøder?

A. Forsaavidt de ere Mennesker. Almeen Menneskekjærlighed er en Christens første og

helligste Pligt. Han, som hans Religion lærer, at Jøden tilligemed ham har een og den samme Skaber; afstämmer fra een og den samme Menneskenes Stamfader; besidder samme Legems og Sjels Kræfter; til samme Øjemed er sat i denne Verden ved Siden af ham; har samme Menneskerettigheder som han; og hvad det vigtigste er, efter Guds almindelige Naade i Jesus Christus ligesaa vel som han skal opnaae Deel og Arv i Himmelen; han, den Christen, tør af alle disse Grunde, naar han ellers vil være en sand Discipel og Dyrker af Jesus Christus, ikke nægte Jøden sin Kjærlighed. At denne er et Menneske, det maa ikke alene være den Christne hellig, ikke alene beskytte ham for al forsætlig Fornærmelse fra Jesu Bekjenderes Side, men endog forsikkre ham om deres oprigtige Velvillie, deres i Gjerningen sig yttrende broderlige Kjærlighed.

Og dette er saa unægteligt som det er sandt, at Jesu Lære ingenlunde tilstæder noget Had, Forfølgelse, ukjærlig Opførsel, ei engang Ligegyldighed mod noget Menneske; men tvertimod vil have det hele menneskelige Kjøn, hvortil dog Jøderne ustridigen høre, anseet for een stor Familie, hvis Fader Gud selv er, som en talrig Mængde af Brødre, der paa al muelig Maade indbyrdes skulle understøtte og fremhjelpe hinanden. — Men Jøderne ere ei alene Mennesker; de ere og ulykkelige, af deres Fædreland uddrevne, i Skjændsel og Un-

dertrykkelse levende Mennesker. Er det christeligt, er det endog kun menneskeligt, ved ukjærlig haard Behandling at gjøre dem end ulykkeligere? Er det ikke een Naturens og Religionens Stemme, der opfordrer os til at føle og vise Medynk og Medlidenhed med dem? Kunne vi dølge os, at det er vor Pligt, som Disciple af den frommeste Menneskeven, hvis daglige Beskjæftigelse det var at trøste bekymrede Hjerter og lindre de Lidendes Taarer, som Disciple og Tilhængere af Jesus, efter bedste Evne at lette og taaleliggjøre disse vore ulykkelige Medmennesker deres Elendighed? — Saa ofte du altsaa seer en Jøde, min christelige Tilhører, saa ofte siig til dig selv: Han er et Menneske! Han er et ulykkeligt Menneske! Og dette tilskynde dig til saaledes at være sindet og handle imod ham, som Menneskelighed og Religion fordrer det af dig, at du mod Mennesker og ulykkelige Mennesker skal være sindet og handle!

B. Forsaavidt de ere vore Medborgere. De leve imellem os, staae under vore Øvrigheders Beskyttelse, ere vore borgerlige Love Lydighed skyldige, bidrage deres til Statens Tarv, og have den lovlige Tilladelse at ernære sig iblandt os, hvortil dog ikke alle de Veje ere dem aabnede, paa hvilke vi Christne tør søge vor timelige Velfærd. De ere derfor vore Medborgere, og i mange Henseender mindre begunstigede Medborgere end vi. Hvad altsaa en Medborger er den

anden skyldig, det vente de med Rette af os; og vor Religion, der ei alene ved vore gudstjenstlige Sammenkomster og Øvelser, men lige saa meget og fornemmelig i vort offentlige og borgerlige Liv, skal styre vort Forhold, vor Religion, siger jeg, eller hvilket er det samme, vor Frygt og Kjærlighed til Gud, forbyder os paa det strængeste at nægte dem nogensomhelst medborgerlig Pligt. — Saaledes forpligter os altsaa vor Christendom villig at unde dem, og lade ukrænkede de Fordele, som Guds Forsyn har tilvendt dem. Deres Eiendom bør være sikker imellem os; ingen List, intet Bedrageri er til Jødens Skade tilladeligere, end til den Christnes Skade. Ere vi forbundne til at forbedre og bevare vor Medchristen sit Gods og sin Næring, saa er det ligesaavel vor Pligt mod den Naboe, der er en Jøde. Jødens gode Navn, hans Sundhed, hans Legeme og Liv bør være os ligesaa hellige og uforkrænkelige, som om han var en Christen; thi ham tilkommer denne Sikkerhed, fordi han er vor Medborger, og han vorder ikke uværdig til denne, fordi han dyrker vor Gud efter sine Fædres Viis. — Disse deres borgerlige Rettigheder bør vi saa meget mindre krænke, da i Henseende til Ære og Formue mange betydelige Fordele ere dem berøvede, til hvilke vi uhindret have Adgang. Trykkede ere de dog overalt, hvor i Verden de leve; og hvor uædel, hvor uchristelig skulde vi handle, naar vi vilde hindre dem

i Benyttelsen af deres ringere og færre Fordele, da vi ere i Besiddelse af vigtigere og mangfoldigere? — Glem det altsaa ikke min christelige Tilhører, at de omkring og hos dig boende Jøder ere dine Medborgere, og det mindre begunstigede Medborgere, og yd dem med velvilligt Hjerte enhver Pligt, som de af den Aarsag ere berettigede til at fordre af dig.

C. Forsaavidt de af Herkomst ere Jøder. Naar vi med Sandhed betragte dem fra denne Side, saa ere vi nødte til at tilstaae, at de i meer end een Henseende ere den ærværdigste værdigste Nation paa Jordkloden. Intet Folk, kun maaskee et eneste undtaget, kan gjøre sig til af en saa høj Alder som de. Alle øvrige i den Henseende sammenlignede med dem, tabe ustridigen; thi enten existerte de endnu aldeles ikke, eller vare dog endnu meget nye og unge, da det jødiske alerede længst havde overlevet sin mandige Alder. Intet Folk i Verden har saa længe og under saa mange ødelæggende Forandringer holdt sig ublandet og som en særskilt Nation. Intet Folk har staaet under en saa øjensynlig Guds Styrelse, i saa høj Grad kunnet fryde sig over Guds Nærværelse, og ganske særdeles Tilsyn som dette. Intet Folk kan fremvise saadanne udtrykkelige indtil de fjerneste Tider gaaende Forjættelser af den Uendelige. Dette Folk, dette saa almindelig og saa ubillig foragtede Folk, har den fortrinlig fortrolige og be-

naadede Ven af Gud, Abraham, til Stamfader, med hvem den Evige omgikkes som en Fader med sin Søn, ved hvem han frelsede sin sande Erkjendelse fra Undergang; hvem han paa det højtideligste lovede, at han ved en af hans Efterkommere vilde lykkeliggjøre det hele Menneskekjøn; hvem han saa hyppig i sine Ord fremstiller os selv os Christne, som Mønster paa Troe og Lydighed, hvilket vi skulle efterligne. Dette Folk tæller blandt sine Forfædre de viseste Lovgivere, de mægtigste Konger, de tappreste Feltherrer, de forstandigste Raadgivere, de oprigtigste og standhaftigste Gudsdyrkere. Dette Folk, og her maa det dog vist forekomme enhver Christen ærværdigt, gav Verden dens Frelser, dens Befrier fra alt Afguderie og Uvidenhed, dens Forløser fra Synden og evig Ulykke, dens Dødsovervinder, dens Forhverver af Himmelen og evigvarende Lyksalighed. Thi Jesus, Guds Søn, vor Saliggjører var en Jøde; og hans Apostler, fra hvilke al hans Erkjendelse iblandt Hedningerne oprinder, vare Jøder! — Dyrebareste Medchristne, hvorledes kunde vi da foragte denne Nation, og efter saa mange Uforstandiges Exempel holde den for den forvorpentste paa Jordkloden? Hvorledes kunde vi troe, at Navnet Jøde er en Skjændsel, en ærerørig Benævnelse? Paa hvad Grund ansee os berettigede til at behandle Mennesker af en saadan Herkomst, af den højeste og reneste Adel, der er i Verden,

som de foragteligste Insecter? Forpligter os ikke Ærefrygt for en Abraham, at ære hans Efterkommere? Ere vi ikke vor højpriisede Frelser skyldig, at agte hans nærmeste Blodsforvandte? Ikke Gud selv skyldig, at højagte dette Folk, og saa meget som mueligt lette det sin elendige Tilstand, hvis Forfædre vare hans ejendommelige, af ham selv regjerede og med ganske overordentlige Gunstbeviisninger benaadigede Undersaatter; det Folk, ved hvilket han har udbredet Religion, Dyd og Lyksalighed i alle Verdens Hjørner og ligeledes over os? — Haver dette for Øjnene, mine christne Tilhørere, saa skulle I ikke geraade i Fristelse ved Spot og Foragt at forsynde Eder mod dem, hvis Herkomst er saa ærværdig, hvis Folkenavn af saa mange Aarsager fortjener vor Højagtelse.

Anden Deel: Hvilket Forhold bør vi, som Christne, iagttage mod Joderne, for saavidt de vel ere Uchristne, men dog en Nation, Gud vedligeholder, for omsider at gjøre den lykkelig ved Christus.

A. For saa vidt de ere Uchristne. Deres Fædre, hvis Liv indtraf paa den Tid, da den forjættede Verdens Frelser fremstod, have stødt deres Frelse fra sig, som han for Menneskekjønnet nedbragte fra Himlen og først tilbød dem. Deres

sandselige Maade at tænke paa forledede dem til sandselig at tolke Propheternes Spaadomme om hans Rige, og at henrette ham — der rigtig nok ingenlunde tilfredsstillede disse deres kjødelige Forventninger — som deres Religions og Stats Forræder. Fra hiin Tid af er Navnet Jesus dette Folk endnu stedse en Forargelse: de have, som Paulus udtrykker det, en forbittret Aand, Oine, der ikke see, og Oren, der ikke høre, Rom. 11, 8. — Upaatvivlelig, mine elskede Tilhørere, er deres Forfædres Forbrydelse den skrækkeligste, som nogensinde er begaaet under Solen. O med hvilken hans Retfærdigheds Strenghed har ikke Gud straffet dem derfor! Men skulde vi ikke være uretfærdige mod de nuværende Jøder, om vi vilde tilregne dem det, deres Fædre for meer end 1700 Aar have begaaet? Ere de, hvad deres Personer angaaer, ikke ligesaa uskyldige deri som vi selv? Eller ville vi at Børnene tvertimod den guddommelige Retfærdigheds Grundsætninger skulle lide for deres Forældres Misgjerninger, Ezech. 18, 20. Hvad vilde der da blive af os, hvis hedenske Forfædre i dette Tilfælde vilde have efterladt os saare mange grove Laster til Ansvar? Nei, at Borgerne i Jerusalem for 1700 Aar siden have stødt Guds Rige fra sig, og korsfæstet ham, der vilde oprette det iblandt dem, det kunne vi ikke med Billighed lægge de nuværende Jøder til Last. Og det saa meget mindre, da af hine Ulykkeliges Fald er vederfaret os Hedninger

Salighed, da deres Skade er vorden vor Rigdom, Rom. 11, 11. 12. Thi just det, at de foragtede Guds Naade, og korsfæstede deres Messias, har jo efter vor egen Tilstaaelse under den guddommelige Viisdoms Styrelse været Anledning til, at vi ved Jesu Død ere frelste, at den Frelse er bleven os Hedninger tildeelt, hvilken de, der havde nærmere Ret dertil, ikke vilde modtage. Vær ikke høimodig, du omvendte Hedning, siger derfor Paulus Rom. 11, 17-23., men frygt. Du var en vild Green: Guds Naade har indpodet dig i et frugtbart Olietræes Stamme; hæv dig ikke over dets naturlige Grene, som ere visnede og afhuggede, og i hvis Sted du nu drager Saft og Næring af dens eiendommelige Rod. Ogsaa du kunde endnu vorde udhugget og hine igjen indpodede. — Denne Betragtning tjener tillige til vor Overbeviisning, at endog de nuværende Jøders vedvarende Vantroe ingenlunde berettiger os til at foragte og fornærme dem. Lad os takke Gud, at han under os de herlige Fordele, de ikke endnu ville modtage. Lader os have Medynk med deres Forblindelse, og være vaersom i vore Domme over dem. Paulus gav sin Tids Jøder dette Vidnesbyrd: De kappes virkelig om Gud, men med Uforstand, Rom. 10, 2. Skulde vel ikke og mange, om ikke de fleste iblandt de nuværende Jøder, ligeledes uden forsætlig ond Villie, af Uvidenhed, af Mangel paa Evne til at løsrive sig fra medfødte og fra Barndom af hos

dem dybt indgroede Fordomme, altsaa rigtig nok med Uforstand, men dog virkelig kappes om Gud, og kun derfor være og vedblive at være utilbøielige til Evangelii Erkjendelse? Det være altsaa langt fra os at hade, forfølge, fordømme dem, fordi de ere Uchristne. Israel er vel sjunken dybt: men Gud har derfor ikke ganske og aldeles forskudt sit tilforn udvalgte Folk.

B. Forsaavidt de ere en Nation, Gud vedligeholder, for omsider at gjøre den lykkelig ved Christus. Hvo der opmærksom undersøger Jødernes Historie efter Jerusalems Forstyrrelse, og deres nuværende Forfatning, maa finde sig overtydet om, at end stedse et særdeles Forsyn vaager over dem, og bevarer dem for Undergang. Siden saa mange Aarhundrede ere de adspredte over hele Jordkloden, og boe som Fremmede iblandt alle Folk. Ethvert andet saaledes adspredt Folk vilde inden et eneste Aarhundredes Forløb saaledes have blandet sig med de Nationer, iblandt hvilke det var bleven fordeelt, at det ganske skulde have tabt sig imellem dem. Israel derimod er i sin saa almindelige og langvarige Adspredelse stedse endnu Israel, et særegent fra alle andre forskjelligt Folk; det bevarer sin Religion, Sæder og Skikke; det er endnu en saa reen ublandet Nation, som det var før sin Adspredelse. Dette Folk lever desuden siden sin Fordrivelse fra sit Fæderland i en bestandig Undertrykkelse; ei alene ere

Millioner Jøder blevne udryddede ved Sværd Ild og Pest; ikke alene har man forjaget dem snart fra dette, snart hiint Land! ei alene har den almindelige Foragt gjort dem Livet surt; men endog de Folks Love, iblandt hvilke de leve, ere trykkende for dem; kort, Alt forener sig siden mange Aarhundrede, at formindske deres Antal, og efterhaanden ganske at udrydde dem fra Jorden. Alligevel ere og vedblive Jøderne endnu stedse at være et af de talrigste Folk; og deres Naboer vilde komme til at bæve for dem, naar de etsteds havde faste Boliger og et almindeligt roligt Samlingssted. Er det ikke øiensynligt, at Alverdens Styrer, fra hvem denne Nation har saa store Forjættelser, fra Oldtiden af, da den endnu ganske laae skjult i sin Stamfader Abraham, allerede til deres tilkommende Optagelse gjorde sine Anlæg; som til deres Bedste siden den Tid ved sit Forsyn valgte saa mange underfulde Veie; er det ikke øiensynligt, at Gud i al deres Elendighed indtil denne Dag har vaaget over dem? Lader os uden al Tilbageholdenhed tilstaae: Israel er endnu stedse et Folk, der lever under Guds særdeles Opsyn, og af ham opbevares til Hensigter, som maaskee først seent hen i Fremtiden skulle komme i Stand, men og visseligen ville vorde store og velgjørende og svarende til Guds Forjættelser. — Og disse Guds Hensigter, hvori mon de bestaae? At ville udgrunde disse, naar han holder dem skjult for os, det vilde være utidig

Nysgjerrighed og Ubeskedenhed. Men ikke at ville holde den vor Opmærksomhed og Kundskab værdig, da han tydelig har aabenbaret os den, det vilde være Letsindighed og Ligegyldighed mod den af ham oprundne Sandhed. Hører altsaa, mine christne Tilhørere, hvad Paulus saa tydelig og bestemt siger om Guds Forehavende med Jøderne, at vi ikke kunne forfeile den sande Mening: Jeg vil ikke dølge denne Hemmelighed for Eder, paa det I ikke skulle være stolte. Blindhed er for en Deel rammet Israel, saalænge indtil Hedningernes Fylde er indsvunden, altsaa hele Israel vorder salig. Kun saalænge vil altsaa de vantroe Jøders Forblindelse vedvare, indtil det fulde af Gud besteemte Antal af Hedninger er gaaet over til Christendommen; men da skal det hele Folk Israel frelses fra sin Elendighed, og ved sin Troe paa Jesus vorde salig, Rom. 11, 25. 26. Jeg forbigaaer, for ikke at vorde vidtløftigere, end Hensigten fordrer, hvad Apostlen tilføier til videre Oplysning og Stadfæstelse af denne guddommelige Hensigt med Jøderne, og paaminder Eder kun om de Pligter, som I af den Aarsag ere dette Folk skyldige, fordi Gud opholder det, for omsider at gjøre det lykkeligt ved Christus. — Christne, kan det være os tilladt at foragte og fornærme en Nation, som Gud saa underfuld ophholder, for i sin Tid at bringe den til Deeltagelse i samme Fordele, som vi nyde ved hans Naade? Bør vi ikke meget mere betragte den med

Høiagtelse, da den i Guds Øine har saa megen Værd; ikke meget mere trolig bidrage; hvad der staaer i vor Magt, til den guddommelige Hensigts Befordring? Er det ikke enhver Christens Pligt af ganske Hjerte at ønske, at den Tid, hvor de skulle reises fra deres dybe Fald, hvori de ved deres Vantroe ere geraadede, snart maatte komme? Kunne vi undskylde det, naar vi ved haard ukjærlig Behandling bibringe Jøderne vrange og ufordeelagtige Begreber om vor Religion, og derved bestyrke dem i deres Ugenegenhed mod Evangelium? Ak lader os erkjende dem og os for det, hvad de og vi virkelig ere! Dem for Abrahams Afkom, der som Husets Børn have Forjættelsen om Guds Naade og det evige Liv ved Verdens Frelser, og da Gud ikke kan angre sin Forjættelse, ganske vist ville opnaae Nydelsen af den dem lovede Frelse. Os for Hedningernes Afkom, der som adopterede Børn formedelst Jødernes Vantroe hidindtil rigtig nok tidligere ere komne til Evangelii Besiddelse, men vist ikke kunne gjøre dem deres nærmere Ret dertil stridig, altsaa ikke bør ansee dem for forstødte og arvberøvede, men som tilkommende Medarvinger ære og elske dem.

Anvendelse.

Saa meget ogsaa disse mine Forestillinger om den retmæssige christelige Opførsel mod Jøder-

ne maatte stride imod de Christnes Meninger, der troe sig alt at være tilladt mod Jøderne; saa er jeg dog overtydet om, at enhver af mine Tilhørere, der har Christi Hu og Sind, og altsaa er hans sande Tilhænger, ikke vil kunne nægte mig sit Bifald. O, hvor beklagelsesværdigt er det ikke, at vor Frelsers blide menneskekjærlige Sind endnu stedse er saa sjelden blandt de Christne, og der allermindst yttres af dem, hvor det skulde være meest synligt; i vor Opførsel mod dem, der i Religion ikke tænke overeensstemmende med os, og især mod Jøderne. Gud! hvad ere ikke Jøderne for forvorpne Skabninger i de fleste Christnes Øjne, og dog høre de til din elskede Menneskeslægt; de ere dog vore Medborgere; Afkom af din troende og lydige Abraham; nærmere Blodsbeslægtede af din Søn Jesus Christus, end vi fra Hedenskabet samlede Christne! Rigtig nok vise de sig ved deres standhaftige Forkastelse af dit Evangelium som Fiender; men dette deres Fald og Tab er jo vorden vor Frelse og Rigdom, og ifølge

Medlidenheds-Taarer, da han i Aanden forudsaae Jerusalems Undergang, omendskjøndt han ligesaa vist vidste, at denne Stads Indvaanere om faa Dage vilde udgyde hans Blod? Bad han ikke endnu i sin sidste Stund for sine Mordere, da de heftede ham til Korset og fandt deres vilde umenneskelige Glæde ved hans Smerte?

Ak, lader os kun omgaaes dette ulykkelige Folk menneskeligt og christeligt: saa skulle dets forhadte Fordomme mod os tabe al Grund, og efterhaanden forsvinde! Lader os kun leve hellig efter vor Troes Forskrifter: saa skal han for dem retfærdiggjøre sig som en guddommelig Kraft at gjøre Menneskene gode og salige! Den Overbeviisning, at den Religion er den bedste, der gjør sine Bekjendere gudelig sindet, til virkende Menneskevenner, til deres Modstanderes Velgjørere, ville de i Tidens Længde ikke kunne modstaae! Deres Hjerte vil efterhaanden vindes for os og vor Troe; deres Forstand vil finde sine vigtigste Indsigelser mod Jesu Lære gjendrevne ved vore Gjerninger. De ville begynde at ønske sig vor Oplysning, vor Dyd, vor Lyksalighed. Og da vil

le de være Christendommen saa nær, som Kong Agrippa var det, da han sagde til Paulus: Der feiler ikke meget, at du overtaler mig til at vorde en Christen. Ap. Giern. 26, 28. Saa meget kunne og bør vi Christne bidrage til Guds velgjørende Hensigters Befordring med dette endnu ulykkelige Folk. De Hindringer, der da endnu ville være tilbage, vil hans Forsyn til rette Tid rydde af Veien. Og opleve vi end ikke dette, saa skulle vi dog have det beroligende Samvittigheds Vidnesbyrd, at vi Christne ikke ere Skyld i Israels vedvarende Vantroe.

